

Pod kožo smo vsi krvavi, med nami ni bogov

Po časih, ko je bila strastno zavezana plezariji, in ta čas, sluteč ali upajoč, da prihaja vstajenje v svet vertikale, je **Mateja Pate** pri **Planinski založbi** izdala testament, naslovljen **Šefica**, v katerem popisuje prigode sanjave **alpinistke**. Tako kot v višjih **alpinističnih** sferah pretežno briljirajo moški, o tem tudi bistveno večkrat pišejo, ob branju **Šefice** pa bi morda utegnil kdo spoznati, da prevelika resnost lahko zdrsne v nehoteno smešnost. Hotenega nasmihanja in samoironije pa je pri **Šefici** na pretek.

GREGA KALIŠNIK

V knjigi se opredelite kot sanjačica. Zakaj?

Uh, zakaj? Pri plezanju, pa tudi sicer v življenju, sem vedno imela polno idej, ki pa so velikokrat ostale nerealizirane. Recimo, sanjala sem, kaj vse bom preplezala, potem pa se mi ni ljubilo toliko trenirati, vložiti dovolj energije, da bi te cilje dejansko uresničila. Tudi v vsakdanjem življenju generiram precej več idej, kot jih nato uresničim. Zato se mi je zazdelo, da je oznaka sanjačica kar primerna.

Za doseg alpinističnih ciljev je načeloma treba trdo delati, v dolinskem življenju pa lahko do določene zelene točke pridemo po več poteh, stranpoteh, z manj napora. Zakaj torej pri vas manko uresničitev?

Mislim, da je težava v tem, da se mi preprosto porodi preveč idej, pa nimam dovolj manevrskega prostora, da bi lahko vse spravila v življenje. Saj ne gre za to, da sem čista luzerka in samo sanjam, to absolutno ne, ampak, če ponovim, preveč idej, premalo časa – ali pa morda organiziranosti.

Tudi o hribih zdaj samo še sanjate, sanjarite?

Zdaj, ko sta otroka zrasla, sem začela spet malo več hoditi v hribe.

Hoditi?

V glavnem hoditi, plezati niti ne, čeprav sem se zadnje čase odpravila tudi v kakšno lažjo smer, v stene nad Vipavo ali pa v športne ferate. V prave, resnejše smeri v

hribih pa ne; zanje moraš biti v prvi vrsti kondicijsko sposoben in jih vaje, da te potem ni strah. Ker če te je strah, ni fajn.

Koliko časa je minilo od tedaj, ko ste nehali intenzivno plezati?

Rekla bi, da je bilo okoli leta 2003, 2004, nekaj let po tistem, ko sem šla v službo. Nato sem še približno štiri leta več turno smučala, ko sta prišla otroka, pa se je vse skupaj skrčilo na lokalne hribčke in to je trajalo kar dolgo.

Hribi so, kot marsikaj drugega, strast, ste v medčasu, neaktivnosti, hojo navzgor nadomestili s kako drugo zavezanosťjo? Ali pa nekdanja doživetja potlačili, se sprijaznili, da so odšla?

Nekaj časa sem bila več na gorskem kolesu, a nič ekstremnejšega, z razširjeno družino pa sem našla druge stvari, potepanje po gozdovih, zeliščarstvo, doma sem ustvarjala likerje ...

Pa ne zaradi lažje poti v pozabo?

Ne. Zmeraj sem imela neko nadomestilo, ki pa seveda nikdar ni bilo enakovredno hribom. V smislu odklopa. Potem sem našla metodo feldenkrais.

Ki, če razložite laiku, pomeni ...?

To je vedno nehvaležno, ker feldenkrais lažje začutiš kot razložiš z neko definicijo; recimo, da gre za čuječe gibanje, gibanje s pozornostjo, s katerim lahko ohraniš gibljivost, vitalnost, tako telesno kot duševno, in to z veliko vztrajnosti, a skoraj brez napora, na nežen, lahkoten način.

Plezali niste, pišete ves čas. Samo o hribih?

Začela sem definitivno s hribi in zelo dolgo pisala samo o njih. Bodiš da sem delala intervjuje s plezalci, **alpinisti**, bodisi popisovala svoje dogodivščine, lahko je šlo za poučne, strokovne članke. Zadnje čase pa pišem tudi druge stvari, dve leti hodim v šolo kreativnega pisanja, kjer dobimo domačo nalogo, kot nekoč v šoli, ko smo dobili naslov spisa in nato – piši.

Je Šefica vaša prva knjiga?

Tako je.

Je vaša zadnja?

Mislim si, da ne, a na obzorju ni še nič konkretnega ...

Je, kar zadeva plezalni režanj vašega žitja, testament, slovo od ...

Napisana je na ta način, ima tri dele, začetki, vrhunec in slednjič zaton, a v resnici bolj računam na ponovno vstajenje, ne do nekdanjih višin, a mislim, da v hribih, gorah še nisem rekla zadnje besede. Dobre zgodbe se lahko zgodijo vedno, pa naj gre za Himalajo ali naše Golake.

Torej hribovsko in pisalsko vstajenje?

Oboje, ja.

Koliko časa je knjiga nastajala?

Največkrat rečem, da trideset let, ker so zgodbe dejansko nastajale v tem časovnem razponu, intenzivnega dela z njo pa je bilo precej manj, slabo leto, recimo.

Torej ste kaj od uknjiženega imeli že napisanega?

Prve zgodbe so nastale konec devetdesetih let, samo nikoli z mislijo, da bo iz njih nekoč nastala knjiga. Razmišljala sem, kako sestaviti smiselno celoto, kako vse skupaj zaokrožiti, sem ter tja je bilo seveda treba še kaj dopisati, da so bili trije sklopi približno uravnoteženi in da je nanizek zgodb dobil primeren lok ...

V uvodu je omenjeno, da vam lahko človek obesi veliko nalepk, naznačenj, početij. Naj se Mateja Pate samopredstavi.

Po prvem poklicu doktorica veterinarske medicine, zadnje čase pa delujem kot pedagoginja metode feldenkrais. V prostem času sem urednica pri **Planinskem vestniku** in **Planinski založbi**. Ker rada in neprestano pišem in objavljam, bi si lahko rekla tudi publicistka, ki je zrasla iz nekoč zelo zagrete **alpinistke**.

Zdaj živite ...

Na Predmeji, nad Ajdovščino, že šestnajst let. Majhen kraj je to; nimamo trgovinice, najbližja je na Colu ali v Ajdovščini, imamo pa gostilno, no, celo dve, na kar smo zelo ponosni, potujočo knjižnico, včasih, pa ga ni več, smo imeli potujočega peka, enkrat na teden nas obišče potujoča trgovina. Po rodu sem Ljubljanka.

Delate od doma?

Lani sem končala kariero na veterinarski fakulteti, kjer sem kot veterinarska mikrobiologinja delala skoraj petindvajset let. Zdaj pišem, urednikujem in poučujem Feldenkraisovo ozaveščanje skozi gib ter sprostivne tehnike sounder sleep system. Tako da – ja, delam tudi od doma.

Vaša knjiga je spisana humorno, (samo)ironično, bi bilo pisanje drugačno, če bi šlo v vaši plezariji še bolj zares? So ljudje, ki pretežno živijo, plezajo na meji, o sebi sposobni pisati šaljivo, sproščeno, neusodnostno?

Mislim, da ja, da gre samo za to, kako človek svoja dejanja želi prikazati, in predvsem ali ima v sebi naravnost, da stvari obrne na hec. Res je, da so bile pri nas **alpinistične** knjige velikih

imen večinoma napisane epsko, prepričana pa sem, da bi jih bilo mogoče prestaviti tudi v drugačno perspektivo.

So tako resne, da so že malo smešne?

Ja, na trenutke morda res. Ko sem jih brala pred tridesetimi leti, ko sem začejala plezati, so se mi pisci **alpinisti** zdeli kot bogovi ...

In je bilo fascinantno, kako so se v svojih pisanjih po desetletjih spomnili vsakega giba v nepreštevni smeri ...

Tudi jaz tega nisem razumela, ha ha. Mogoče so pisali tako natančne dnevnike ...

Vaša knjiga naj bi bila napisana skozi ženske oči, kaj pod tem razumete?

Morda gre za to, da sem kdaj omenila kakšen dogodek, ki se pač lahko v **alpinizmu** zgodi samo ženski, da omenijo tvoje joške in rit, ampak tega v resnici niti ni bilo tako grozno veliko. Morda je v spremni besedi s pogledom skozi ženske oči Viki Grošelj mislil, da ni prav veliko knjig, ki bi jih o svojih podvigih napisale slovenske **alpinistke**. Takšne knjige so večinoma, z redkimi izjemami, pisali moški.

Skoraj vsak drugi, no, vsak četrty alpinist napiše knjigo. Je alpinizem, skušnjava višjih sfer, res tako zelo vredna popisovanja? Potapljači o svojih izjemnostih ne pišejo, pa se zdi, da je svet v morskih nižavjih enako izjemen, fascinanten, tudi nevaren kot oni visoko nad morško gladino.

Še nikoli nisem razmišljala, zakaj ravno **alpinizem**. Na vaše vprašanje nimam pravega odgovora, je pa dobra iztočnica za razmislek. Razmišljam: kot potapljač greš v globine, proti peklu, če hočete; kot **alpinist** v višave, proti bogu. Verjetno je več vznesenosti pri vzdigovanju proti nebesom ... Zame zagotovo, saj globine morja niso moj svet. Od vsakega posameznika, če govoriva o **alpinistih**, pa je odvisno, ali vznesenost preraste v vzvišenost.

Dolga leta ste bili v tej srenji, ste srečali veliko prenapetitev?

Takšnega občutka nisem imela, dopuščam pa možnost, da sem na to okolje nekoč gledala čisto drugače, kot bi danes. Sceno sem z leti toliko spoznala, da sem ugotovila, da smo pod kožo vsi krvavi, da med nami ni bogov. Kar sem imela priložnost spoznati zveneca imena našega **alpinizma**, so se mi zdela prej prizemljena kot vzvišena.

Gorsko okolje, to je treba priznati, samo kliče po zgodbah, epih.

Ja, ampak pred kratkim sem poslušala pogovor z Mojco Haberman, eno najboljših potapljačic na vdih na svetu. Ob njenem pripovedovanju, kaj se dogaja potapljačem pri spuščanju v globine, sem pomislila, da je tudi njihovo okolje oziroma aktivnost takšna, o kateri bi se dalo marsikaj napisati.

Razgledi pač niso tako širni.

So pa toliko močnejši v človekovi notranjosti, če sklepam po besedah potapljačice.

Nekatere plezalske sopotnike v knjigi opisujete s pravim imenom, druge s psevdonimom.

Pri tem je šlo predvsem za, ha ha, zaščito ugleda nekaterih ljudi, ki so danes na pomembnih položajih. A tisti, ki so bili na sceni v času mojega poplezavanja in so poznali mojo družbo, bodo vedeli, o kom pišem. Če že pišem o ljudeh, ki so bili dolgo moji sopotniki, in jim morda ni všeč, da o njih razkrivam določene podrobnosti, ki bi jih mogoče raje zamolčali, se mi zdi prav, da so z omembo v knjigi pomirjeni tako, da jih navam s psevdonimom.

Tudi geografsko le sem ter tja kaj locirate, recimo Loško steno, sam sem, upam, pravilno prepoznal Martuljske slapove ... V veliki večini pa so doživljaji geografsko abstrahirani.

Večinoma se mi ni zdelo potrebno navesti, kje se potikamo, ker je bila bolj v ospredju zgodba kot lokacija.

Ker bi sicer vse skupaj spominjalo na siceršnje knjige te vrste, z natančnimi opisi smeri, osvojenih vrhov.

Res je. Kot rečeno, lokacija iz mojega zornega kota za zgodbo ni

bila pomembna, hkrati pa sem nekatere kraje želela nekoliko skriti. Če bi šla v koticke, ki so mi ljubi, in si tam ne bi želela drugih ljudi, jih zagotovo ne bi poimenovala.

Se vse vaše zgodbe dogajajo v Sloveniji?

Bolj ali manj, sem ter tja je vpleten kak drobec iz tujine.

Plezali pa ste marsikje.

Severna, Srednja, Južna Amerika, Rusija, Nova Zelandija, Norveška, pa glavna evropska gorstva. Na pačna predstava bi bila, da so se za objavo najvrednejše zgodbe dogodile le v Sloveniji, sploh ne, le tako je nanoslo, da v knjigi ni zgodb iz tujine. Morda bodo prišle na vrsto v nadaljevanju, ha ha.

Uredili ste knjigo Urške Petek *Majhni koraki, veliki vrhovi*, ki govori o tem, kako z otroki v hribe. Glede na vaše izkušnje s Starejšo in Mlajšim iz Šefice se zdi, da ste jo v roke dobili prepozno.

No, osnovnega hribovskega znanja sem ves čas imela dovolj, čeprav bi mi mogoče prišel prav tudi kakšen nasvet iz Urškinega priročnika. A z otrokoma v resnici nisem veliko hodila v resne hribe. Bolj smo se svaljkali po Nanosu, Čavnu, Golakih. Večkrat rečem, da sem bila samohranilka v hribih, ker se mojemu možu, dokler sta bila otroka še zelo majhna, tjakaj ni ljubilo iti tolikokrat kot meni.

Zdaj otroka hodita navkreber?

Starejša kdaj reče, da bi šla, Mlajšega pa zanimajo druge zadeve. Stara sta 16 in 14.

Kaj pa Najdražji?

Nekaj časa je redno hodil v hribe, tudi plezal, nato ga je potegnil posel, pa na kmetiji je veliko dela. Je zelo delaven, hribe je postavil na stranski tir. Zelo rad pa kolesari.

Okej, sanjačica, ampak knjiga je naslovljena kot Šefica.

Tako so me začeli klicati, ko sem bila načelnica AO Rašica, pojma nimam, kdo se je tega spomnil, idejo za naslov pa mi je – nevede – dala mama pokojnega Miha Valiča, ki me ima še vedno v zavesti kot šefico, in sem si rekla, da je morda to dober naslov.

Kako so fantje, v plezariji je težko reči, da pojem mačizma ne obstaja, sprejeli, da ferajnu načeluje ženska?

Špekuliram: če bi šlo za gospodično današnje generacije, bi morda imela bolj našpičena ušesa za kakšne opazke, ki smo jih v mojih časih malo preslišale. A s kakim odporom, prezirom, pa sem bila dvakrat načelnica, prvič pri 21 letih, se nisem srečala. Nikoli nisem imela slabih izkušenj. Tudi na sestankih načelnikov nisem imela občutka, da me gledajo postrani. Če so se delali norca, so se za mojim hrbtom, dopuščam to možnost, ha ha.

Nove knjige še ni na obzorju, ko se bo pojavila, bo bližje realnemu pisanju ali fikciji?

Realnost mi je bližje, s fikcijo imam nekaj težav. Mi gre že bolje, nimam pa strašno bogate domišljije, da bi si lahko izmišljevala zgodbe za debele romane.

V knjigi je veliko smešnega, je bilo kdaj kaj resnega, žalostnega, tragičnega? Se je kdo ubil pred vašimi očmi?

Hvala bogu se nikdar ni zgodilo nič takega, le enkrat sem videla trupli plezalcev pod steno, ampak od zelo zelo daleč. Sama nisem bila nikoli v življenje ogrožajoči situaciji. Se je pa seveda poslovalo nekaj plezalcev, ki sem jih poznala, tudi iz našega odseka.

**RAZMIŠLJAM: KOT
POTAPLJAČ GREŠ
V GLOBINE, PROTI
PEKLU, ČE HOČETE; KOT
ALPINIST V VIŠAVE, PROTI
BOGU. VERJETNO JE
VEČ VZNESENOSTI PRI
VZDIGOVANJU PROTI
NEBESOM ...**

**RES JE, DA SO BILE PRI
NAS ALPINISTIČNE
KNJIGE VELIKIH IMEN
VEČINOMA NAPISANE
EPSKO, PREPRIČANA
PA SEM, DA BI JIH BILO
MOGOČE PRESTAVITI
TUDI V DRUGAČNO
PERSPEKTIVO.
ZMERAJ SEM IMELA NEKO
NADOMESTILO, KI PA
SEVEDA NIKDAR NI BILO
ENAKOVREDNO HRIBOM.
V SMISLU ODKLOPA.
POTEM SEM NAŠLA
METODO FELDENKRAIS.**

Mateja Pate

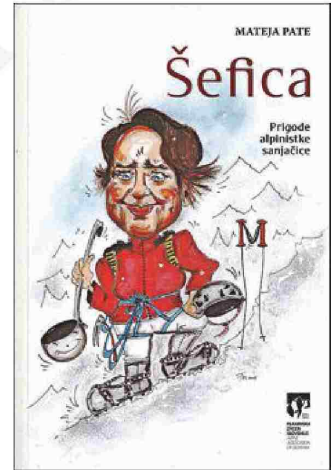
Na ferati v Glinščici FOTO MATEJA OBLAK

Šefica z nasmehom
FOTO MATJAŽ MILAVEC

Plezala je marsikje, tudi v Patagoniji. FOTO OSEBNI ARHIV

Matejina prva, pa skoraj gotovo ne zadnja knjiga

Strast je strast, naj gre za Himalajo ali Vipavo. FOTO SIMON MARKOČIČ